

ектування, проблемні лекції та семінари, творчі практикуми, конференції, комп'ютерне моделювання тощо.

Колектив фізико-технологічного факультету активно за-

лучає студентів до науково-дослідної та творчої роботи через участь у проблемних і творчих групах та гуртках. Про ефективність роботи колективу фізико-технологічного факультету

свідчать результати II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Трудове навчання», де наші студенти перемагали в різних номінаціях, займали призові місця.

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ІНТЕРАКТИВНИМ ТЕХНОЛОГІЯМ

Юрій КИРИЛЬЧУК, доцент кафедри професійної педагогіки і трудової підготовки Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук

У статті розглядаються особливості формування в майбутніх учителів трудового навчання вмінь застосування інтерактивних технологій. Одним із шляхів їх формування є включення студентів у тренінгові навчання на заняттях із методики трудового навчання. Така підготовка буде ефективною при організації групової роботи на заняттях, яка передбачає розв'язування пізнавальних і проблемних завдань різної складності.

Ключові слова: інтерактивні технології навчання, групова робота, проблемно-пошукові завдання, науково-дослідні завдання, полілог, діалог.

Система освіти в нашій державі нині перебуває в стані структурної перебудови: модернізуються зміст, методи, засоби та форми навчання. При цьому зміст навчання становить єдність інформаційного й діяльнісного компонентів. Інформаційний компонент змісту навчання передбачає оволодіння учнями необхідною інформацією з основ наук, у тому числі і з трудового навчання. Виділення діяльнісного компонента змісту навчання зумовлене потребою формувати ділову, творчу особистість.

Для розвитку особистості, формування життєвих навичок та відповідних компетентностей треба застосовувати такі форми, методи і прийоми роботи, які збільшують пізнавальну активність, мотивують потребу самовдосконалення та самовираження, підвищують інтелектуальну спроможність, творчу ініціативу школярів.

Педагогічна практика засвідчує, що в моделюванні навчально-виховного процесу на уроках для досягнення мети визначальними мають бути активні методи навчання та інтерактивні технології. Інтерактивні технології, в яких домінують групові форми організації навчально-пізнавальної діяль-

ності, максимально забезпечують не лише засвоєння матеріалу всіма школярами, але й сприяють інтелектуальному розвитку особистості, її самостійності, озброюють уміннями відповідально діяти в життєвих ситуаціях.

На жаль, цей вид діяльності не посів належного місця в шкільному навчальному процесі на уроках трудового навчання. Вчителі лише епізодично вдаються до організації навчання учнів у групах і парах.

Основною причиною такого стану є неготовність їх до впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес. На це вказують і дослідження А. Грітченка, який стверджує, що природа сучасної професійної діяльності вчителя трудового навчання вимагає нового педагогічного мислення, ціннісними установками якого є пріоритет індивідуальності мислення над стандартною навчальною програмою, саморозвитку, самонавчання над уніфікованим засвоєнням, «передачею» знань. [1, 43].

Вже зараз зрозуміло, що вчитель не може оптимально використовувати інтерактивну технологію без спеціального навчання.

Крім того, розповсюдження інтерактивного навчання неможливе

без проходження кожним майбутнім учителем тренінгового навчання. Всі спроби самостійного чи лише теоретичного опанування технологіями «за книжками» або через навчання за допомогою не підготовлених розробників приводять студентів до викривлення ідей та втрати ефективності набутого досвіду. Проте відомо, що нікого не навчиш працювати на верстаті, якщо багато днів викладати лише теоретичні відомості про цей процес. Так само і в навчанні інтеракції: скільки б не існувало методичних розробок, підручників, що описують інтерактивні технології, навчитися застосовувати ці технології не можна. Застосування інтерактивних технологій на уроках потребують від самого вчителя розвитку його комунікаційних умінь, навичок роботи в парах і групах, умінь аргументувати та дискутувати тощо. Такі вміння і навички найкраще формуються, розвиваються та вдосконалюються лише на практиці відповідного тренінгового навчання. Можна навчитися взаємодіяти та співпрацювати в рамках інтерактивних технологій тільки через відповідну діяльність тренінгового навчання. Адже навчання дає результат лише тоді, коли воно супроводжується не ме-

ханічним запам'ятовуванням, а активною діяльністю. На це вказують О. Пометун, Л. Пироженко, Л. Виготський та інші.

Якісне навчання інтерактивних технологій можливе лише через заняття, на яких учасники відчують режим роботи в системі інтеракції, ефективність такого навчання, його сильні сторони та обмеження.

Включаючи студентів у таку діяльність – потрібно пам'ятати, що основною ознакою інтерактивних технологій, як показує аналіз практики інтерактивної педагогічної взаємодії, є полілог.

В інтерактивному процесі комунікаційні зв'язки виникають не тільки між студентами і викладачем, а й між усіма студентами. Викладач у такому процесі стає рівноправним учасником навчальної діяльності. У студентів з'являється можливість поділитись своїми думками в межах певної навчальної теми, розповісти про свої висновки, вислухати думки викладача і своїх співгрупників. Так створюється ситуація успіху, свобода вибору. В процесі полілогу кожний учасник має свою індивідуальну думку з проблеми, що розглядається на занятті, та готовий її висловити.

Як показують педагогічні спостереження, організація навчальної діяльності на основі полілогу потребує інтеграції наступних умов:

- опанування майбутніми вчителями умінням слухати себе та інших, відтворювати почуте, пояснювати, ставити запитання, вступати в дискусію, відстоювати свою думку тощо;
- застосування викладачем принципів кооперативності в навчальному процесі;
- навчання через досвід, яке обов'язково містить його осмислення та застосування на практиці.

В моделюванні навчального процесу на заняттях із методики трудового навчання з цією метою ми використовуємо технології кооперативного і групового навчання.

Педагогічний словник подає таке визначення: «Групове навчання – форма організації навчання в ма-

лих групах (3-7 осіб) на основі співробітництва з чітко розподіленими завданнями для учнів, об'єднаних спільною навчальною метою; сприяє формуванню вмінь співпрацювати, спілкуватися» [3, 38].

Аналогічно трактують його й О. Пометун та Л. Пироженко. На їх думку, кооперативне (групове) навчання відкриває для тих, що вчать-ся, можливості співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню ними вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь [2, 22].

Важливе значення, як показує досвід, у створенні умов для самовираження і самореалізації має вміла організація групової роботи на заняттях.

Кількість студентів у групі залежить від загальної кількості їх в академічній групі, обсягу знань, що опрацьовуються, наявності необхідних дидактичних матеріалів, часу відведеного на виконання лабораторної чи практичної роботи. Оптимальною вважаємо групу з 3 – 5 осіб, бо це дає змогу всебічно розглянути проблему й визначити, яку саме роботу виконав кожний студент.

Об'єднання в групи може здійснювати викладач або самі студенти, за власним вибором. Вони за своїм складом мають бути гетерогенними. При такому складі стимулюється творче мислення, взаєморозуміння, активний обмін думками. Групи створюються на одне або кілька занять. Перш, ніж вводити до структури занять різні види групової діяльності, потрібно навчити студентів співпрацювати, доводити, обґрунтовувати свою думку. Тобто це зобов'язує викладача залучати їх до обговорення технології групової діяльності.

В цілому, для організації групової роботи викладачу потрібно розробити для майбутніх учителів картки з пізнавальними та проблемними завданнями, бібліографічний та роздатковий матеріал.

Бібліографічний матеріал до теми: «Розробка учнівського про-

екту на заняттях із трудового навчання»:

- Коберник О. М. Проектно-технологічна система трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. 2003. – № 4 – С. 8 – 12.
- Коберник О. М. Проектування на уроках трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. 2001. – № 4 – С. 23 – 26.
- Коберник О. М., Ящук С. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. – Умань, 2001. – 80 с.
- Матяш Н.В. Психологія проектно-діяльності школярів в умовах технологічного формування / Под ред. В.В. Рубцова. – Мозирь: РИФ «Більш вестер», 2000. – 286 с.
- Сидоренко В. К. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. – №1 – С. 2 – 4.

Дидактичний матеріал до практичної роботи за даною темою:

I група – Чому проектно-технологічне навчання відносять до інноваційних методів навчання?

II група – Як можна реалізувати проектно-технологічний підхід у процесі вивчення розділу «Технологія вирощування рослин»?

III група – Визначте, чому учнівське проектування має суб'єктивний характер на відміну від професійного?

IV група – В чому проявляються особливості організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання в 5 – 7 і 8 – 9 класах?

Функція викладача в груповій навчальній діяльності студентів – забезпечувати активну позицію суб'єкта навчання, створювати комфортні умови для взаємонавчання і самореалізації особистості.

Групові технології можуть практикуватись на всіх етапах заняття методики трудового навчання: на початку заняття замість перевірки завдань

самопідготовки шляхом опитування, відразу після викладу викладачем нового матеріалу, під час підбиття підсумків.

Так, на початку заняття «Проведення пробного уроку з трудового навчання», доречно використати технологію, яка має назву «Коло ідей», згідно з якою всі групи виконують одне й те саме завдання, що складається з кількох запитань:

1. Чи потрібно дотримуватись структури визначеного типу уроку?

2. Чи потрібно на уроці використовувати продуктивні методи навчання в залежності від його етапу?

3. Чи обов'язково перед вивченням нового матеріалу перевірити вивчене раніше?

Коли малі групи завершують виконувати завдання, викладач опитує всі групи по черзі, доки висловлюються ідеї. Можна запропонувати кожній групі записати думки. Далі розпочинається дискусія з проблемних питань теми.

Для розвитку навичок спілкування, вдосконалення вміння дискутувати й аргументувати свою думку ефективні технології інтерактивного навчання «Акваріум», «Навчаючись учись» тощо.

В підсумку занять треба обговорювати роботу таких груп і оцінювати їх діяльність.

Завдання, які пропонуються для опрацювання в групах, потрібно розділити на 3 види: творчого, проблемно-пошукового, науково-

дослідницького змісту. Адже для того, щоб майбутній фахівець досяг свого професійного визнання, він повинен навчитись застосовувати знання творчо, перебуваючи постійно в ситуації пошуку, вибору.

Приклади творчих завдань:

1. Розробіть рекламу виробу, який проектується.

2. Розробіть зміст дидактичної гри до уроку трудового навчання.

3. Розробіть завдання до лабораторно-практичної роботи з трудового навчання за визначеною темою.

Завдання проблемно-пошукового характеру:

1. Які методи трудового навчання можна віднести до продуктивних? Чому?

2. Визначте умови використання вправ на заняттях трудового навчання.

3. Проаналізуйте зміст проектно-технологічної діяльності учнів та зміст трудового навчання у 6 класі. Підберіть об'єкти проектування для учнів.

Завдання науково-дослідницького змісту:

1. Дослідіть, чому запитання є найважливішим способом взаємодії вчителя та учнів у процесі навчання?

2. Доведіть, що заняття — основна форма трудового навчання.

3. Розкрийте вислів про те, що технологія інтерактивного навчання — інноваційне педагогічне явище.

Як показує педагогічний досвід і наші спостереження в процесі використання групових технологій умовами ефективного навчання майбутніх вчителів трудового навчання інтерактивних технологій будуть наступні:

- врахування специфіки професійної діяльності;

- невідкладне застосування на практиці набутих знань, умінь і навичок;

- системність навчання, що передбачає дотримання відповідності мети, змісту, форм, методів і засобів навчання;

- врахування досвіду студентів;

- організація кооперативного навчання;

- надання студентам певної свободи дій при вирішенні поставлених завдань;

- створення ситуацій успіху в процесі навчання.

Очевидно, що організована за описаною схемою навчальна діяльність студентів вирішує багато проблем: підвищує рівень комунікативності майбутніх учителів трудового навчання, виробляє вміння вести діалог, дискусію, полілог, спонукає до наукових досліджень. У результаті чого в них виробляються вміння впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грітченко А. Професійне становлення вчителя трудового навчання в умовах сільської школи // Трудова підготовка в закладах освіти. 2009. № 5 — С. 41 — 44.

2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Методичний посібник. Автори-укладачі: О. Пометун, Л. Пироженко. — К.: А.П.Н., 2002 — 136 с.

3. Педагогічний словник, за ред. Ярмаченка М. Д. // АПН України. — К.: Педагогічна думка, 2001. — 516 с.

4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. — К.: А.С.К., 2003.

Шановні читачі!

**Не забудьте передплатити журнал
«Трудова підготовка в закладах освіти».
Передплатний індекс 74646**